

Н. В. Кисса

студ. III курсу

спеціальність «Правознавство»

Науковий керівник: ст. викл. О. С. Козерацька

**УЧАСТЬ ПСИХОЛОГА
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО
НЕПОВНОЛІТНІХ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ЇХ
ПРАВ ТА ЗАКОННІХ ІНТЕРЕСІВ**

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України), але неповнолітнім, враховуючи їх вразливе, порівняно із дорослими, становище, держава повинна приділяти окрему увагу. Особливо це стосується сфери кримінального провадження, де неповнолітні, які вчинили правопорушення, можуть зазнати істотного обмеження їх прав та свобод. Узагальнення праць із даної проблематики свідчить, що існує потреба у дослідженні основних характерних рис вітчизняного провадження щодо неповнолітніх, як самостійного правового явища.

Такий підхід підтверджується положеннями основних міжнародно-правових актів в цій сфері. Так, в Декларації прав дитини передбачено, що дитина, зважаючи на її фізичну та розумову незрілість, потребує спеціальну охорону та піклування, включаючи належний правовий захист. Загальна декларація прав людини в ч. 2 ст. 25 визнає, що дитинство дає право на особливе піклування і допомогу, ст. 3 Конвенції про права дитини вказує, що в усіх діях щодо дітей першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Стан підліткової злочинності викликає занепокоєність та зумовлює необхідність пошуку нових засобів її запобігання, вжиття додаткових заходів з боку державних органів і громадськості, що сприяли б поступовому скороченню кількості вчинених неповнолітніми протиправних діянь. Серед заходів запобігання таким явищам важливе місце посідає процесуальна діяльність органів розслідування, прокуратури і суду, що здійснюють провадження у кримінальних провадженнях про злочини неповнолітніх. Ефективність такої роботи значною мірою залежить від залучення до ювенального кримінального провадження осіб, які володіють спеціальними знаннями, зокрема психологічними [2, с. 54].

За загальним правилом неповнолітні за рівнем інтелектуального та вольового розвитку відстають від дорослих, не здатні адек-

ватно оцінювати конкретні життєві ситуації, двозначно трактують зміст таких понять, як сміливість, дорослість тощо. Вікові особливості неповнолітніх вимагають посилення їх правової захищеності. Суперечності у показах неповнолітніх осіб об'єктивні й неминучі, що пояснюється нестійкістю підліткової психіки, різними здібностями кожної дитини схоплювати, запам'ятовувати і відтворювати події, намаганням інтуїтивно вигородити себе й перекласти частину негативних дій на іншу особу. Тому виникає питання, щодо обов'язковості чи необов'язковості участі психолога у слідчій (розшуковій) чи іншій процесуальній дії.

В українському законодавстві участь психолога у судовому провадженні обмежується лише процедурою допиту. Так, відповідно до ч. 1 ст. 491 Кримінального процесуального кодексу України якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності – лікаря [1, ст. 491].

В межах дослідження окрему увагу звернемо на участь психолога. Використання психологів як консультантів, спеціалістів, експертів повинно бути звичайним явищем при розслідуванні злочинів, особливо вчинених неповнолітніми. З цього приводу вказано, що участь психолога в провадженні підвищила б його ефективність у налагодженні психологічного контакту, правильному сприйнятті неповнолітнім судового провадження, створенні неофіційної атмосфери, мінімізувала б можливий стан скованості, настороженості та ін., а також це надає можливість компенсувати недостатню глибину знань і компетентності особи, яка відповідальна за прийняття рішення [3, с.158].

Психолог, як фахівець зможе правильно побудувати спілкування із неповнолітнім, допомогти слідству і суду встановити контакт з ним, сприяти отриманню правильних показань, пом'якшити неприйнятну обстановку, налаштувати його до відвертості, де кожний застосований спеціалістом психологічний прийом впливу має конкретну мету: виховання, виправлення, попередження, інформування, зміна поведінки людини.

У розвинених країнах особливістю систем ювенальної юстиції є широке залучення до вирішення відповідної категорії справ громадських і суспільних організацій. До того ж на всіх стадіях провадження по справах неповнолітніх до участі залучаються

психологи, що роблять ці процедури менш офіційними для дитини [2, с. 87].

З огляду на зазначене, ми все ж таки вважаємо за необхідне встановити у кримінальному процесуальному законі правило, згідно з яким для участі у допиті та інших слідчих діях, а також під час кримінального провадження, якщо особа не досягла повноліття, повинен обов'язково залучатися психолог, як гарантія забезпечення прав та законних інтересів неповнолітніх, а також, як обов'язкова умова ефективного провадження слідчих (розшукових) дій за участю таких осіб та підвищення ефективності роботи працівників слідчих підрозділів.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
2. Кримінальне судочинство щодо неповнолітніх: монографія / В. В. Романюк. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 252 с.
3. Карпенко М. О. Особливості провадження в справах про злочини неповнолітніх: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М. О. Карпенко; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х.:, 2004. – 182 с.

І. М. Короленко

студ. III курсу

спеціальність «Правознавство»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О. М. Миколенко

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Сьогодні актуальною проблемою в Україні залишається стан здійснення правосуддя, який змушує в черговий раз звертатися до теоретичного осмислення основних засад функціонування кримінального судочинства в державі. Основною метою судочинства є: сприяння реалізації фізичними та юридичними особами прав, захисту законних інтересів вказаних осіб та відновленню вже порушених прав та свобод, а також забезпечення виконання суб'єктами правовідносин своїх законодавчо визначених обов'язків. Проблемні питання виникають саме на шляху реалізації зазначеної мети.

Не дивлячись на значну кількість наукових досліджень українських процесуалістів, у теорії та практиці є чимало дискусійних